

Заңының 13-бабына сәйкес, салықтық жеңілдіктер түріндегі инвестициялық преференциялар ұсынылады делінген.

Жалпы, салықтық жеңілдіктер ұсыну процесі - өте көлемді және жауапкершілігі мол процесс, сол себепті, барлық мүмкін болатын варианттарды ескере отырып, қателік кету қаупін мүмкіндігінше төмендету міндет. Біздің ойымызша, жеңілдіктер ұсынудың барлық талаптары сақталу үшін және салықтық жеңілдіктерді ұсыну негізді болу үшін бұл процесті заңнамамен нақтылы реттеп алу қажет.

Сонымен, бұл мәселені қорытындылайтын болсақ, салықтық жеңілдіктер мен қос салық салуды болдырмау мәселелерін реттеу, жетілдіре түсу мен қадағалауды жүзеге асыру осы аядағы салық және басқа да міндетті төлемдерді төлеушілер (шетелдік, отандық) үшін де, жалпы мемлекет үшін де неғұрлым тиімді жол болып табылады. Себебі, мұндай жағдайда екі тараптың да мүддесі шектелмей, керісінше, елдің экономикалық жағдайының кең көлемде дамуына мүмкіншілік туады.

-
1. Мельник Д.Ю. Налоговый менеджмент. - М.: Финансы и статистика, 1999.
 2. Горбунова О.Н. Финансовое право. - М.: Юрист, 1996.
 3. Иохин В.Я. Экономическая теория: введение в рынок и макроэкономический анализ. М.: ИНФРА – М, 1997.
 4. Грачева Е.Ю., Соколова Э.Д. Налоговое право. - М., 2003.
 5. Пепеляев С.Г. Основы налогового права. - М.: Инвест фонд, 1995.
 6. Карагусова Г. Налоги: сущность и практика использования. - Алматы, 1994.
 7. Мельников Д.В. Государственное финансовое регулирование экономики Казахстана. - Алматы, 1995.
 8. Гуреев В.И. Российское налоговое право. - М., 1997.
 9. Ержанова С. Налогообложение юридических лиц в Казахстане. - Алматы, 1997.

В статье «Правовое регулирование налоговых льгот в качестве исключения двойного налогообложения» проанализирован механизм предоставления и регулирования налоговых льгот как метода предотвращения двойного налогообложения.

In this article analysed the mechanism of granting and regulation of tax privileges, as method of prevention double taxation.

Ш.М. Шарипов

ПРОКУРАТУРАҒА ТӘН ПРОЦЕССУАЛДЫҚ ФУНКЦИЯЛАРДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Функция ұғымының латын тілінен шыққан этимологиясының анықталуына байланысты прокуратураға тән оның анықтамасын былайша деп беруге болады: прокуратураның функциясы деп Қазақстан Республикасының Конституциясында айқындалған әрі «Прокуратура туралы» Заңда нақтыланған, оның әлеуметтік-тарихи мақсаттарымен алдын ала белгіленген, жүргізу пәнінің нақтылығымен осы органның алдында тұрған мақсаттарын заңда көзделген құқықтық құралдармен және өкілеттіктермен шешуге арналған қызметінің ерекше бағыттарын айтуға болады.

Прокуратураға тән функциялардың сан алуандығы мен өзектілігі дәлелді нәрсе. Солардың ішіндегі процессуалдық функцияларына келетін болсақ, қызметінің осы бағытының да бірыңғай немесе біркелкі еместігін байқауға болады.

Жалпы қылмыстық-процессуалдық функциялары деп қылмыстық процесс тұлғаларының (субъектілерінің) қылмыстық іс жүргізу қызметтерінің басты бағыттарын айтады.

Қылмыстық іс жүргізу функциялары - деп Б.Х. Төлеубекованың айтуынша: іс жүргізу қызметінің негізгі түрлері мен бағыттарын түсіну керек [1]. Олар өз мүдделерін қорғайтын

басқа да адамдар қатыстырылатын іс бойынша оны жүргізетін құзыретті органдардың қызметі нәтижесінде қол жететін арнайы және жеке мақсаттар мен міндеттерге қарай қылмыстық процесте саралануы мүмкін [2].

Мұндай функциялардың саны (яғни түрлері) жөнінде ортақ пікір жоқ. Сонда да олардың көпшілігінің басын қосатын жері мына функциялардың барлығын: айыптау функциясын (қылмыстық қудалау), қорғау және істі шешу функцияларын мойындауында. Құқық әдебиеттерінде қылмыстардың тергелуіне прокурорлық қадағалау функциясын да атайды. Ал Б.Х.Төлеубекова қылмыстық іс жүргізу функцияларын екі топқа: негізгі және демеуші функцияларға жіктеп, негізгілерінің қатарына: қылмыстық істі тергеу; қылмыстық ізге түсу (айыптау); заңдылыққа прокурорлық қадағалау; қорғау және қылмыстық істі сотта қарау мен шешуді жатқызса, демеушілерінің қатарына: ақтау; азаматтық талапты қолдау; азаматтық талаптан қорғану; процеске қатысушылардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету; қылмыстардың алдын алуды енгізеді.

Қылмыстық процессуалдық функциялардың түрлеріне қатысты ортақ пікірдің жоқтығын қайталай келе, құқық әдебиеттерінде келтірілетін олардың жіктемесіне тоқталсақ:

1) айыптау, қорғау мен істі шешуге бағытталған үш функцияны атайтындар (М.С. Строгович пен басқалар) [3].

2) төрт функцияны: айыптау, қорғау, істі шешу және алдын ала тергеуді атайтындар (А.С. Кобликов, С.В. Бородин, т.б.).

3) функциялардың кең санын, яғни процеске қатысушылардың санына қарай сонша функция болады деушілер (П.А. Лупинская, Л.М. Корнеева, И.В. Тыричев, т.б.);

4) ондайлардың алтауын: 1) істі тергеу; 2) айыптау; 3) қорғау; 4) азаматтық талапты қолдау; 5) азаматтық талаптан қорғау; 6) істі нақты шешуді атайтын (Р.Д. Рахунов) [4].

Құқықтағы қазіргі тенденцияға сай құқықтық қатынастарға қатысушылар және олардың мәртебелері туралы ұғымдар тұрғысынан қылмыстық ізге түсу функциялары мәселелерінің теориялық зерттеулерінің тереңдетілуі мен дамытылуы қажеттілігіне өз еңбектерінде В.Я. Чеканов, В.Г. Даев, М.Л. Якуб, В.П. Нажимов сілтейді.

Қылмыстық іс жүргізу функцияларының белгілері ретінде мыналар аталады:

- сот төрелігінің міндеттерін жүзеге асыру функцияларының мақсаттылығы;
- функцияларды заңда көзделген іс жүргізу нысандарында және іс жүргізудің белгіленген әдістерімен және құралдарымен жүзеге асыру;
- функцияларды құзыретті органдар мен адамдардың орындауы;
- бір функцияны бірнеше органдар мен адамдардың жүзеге асыруының мүмкіндігі (мысалы тергеуді тікелей органдары, сондай-ақ анықтау органдары жүргізе алады);
- негізгі функциялардың қиылыспауы принципінің әсері (мәселен айыптау мен қорғау функцияларының бір қолда шоғырлануы олардың бірін-бірі жоққа шығаруына әкеліп соғады, бұл функцияларды түрлі органдар мен адамдардың жүзеге асыратыны сондықтан);
- жекелеген негізгі функциялардың белгілі бір құқықтық қатынастар субъектілеріне ғана қатыстылығы (мәселен, сотта мемлекеттік айыптаушы болуға прокурор ғана құқылы; істі мәні бойынша қарау мен шешу - соттың ғана құзыреті).

Сонымен, қылмыстық процестегі функцияларды дұрыс түсіну процеске әрбір қатысушының мәртебесін белгілеу, сондай-ақ жекелеген функциялар арасындағы өзара байланыстарды анықтау арқылы түрлі қатысушылардың өзара іс-қимылдарының процедуралық нысандары мен шектерін ажырату үшін маңызды.

Қылмыстық ізге түсу (айыптау) - қылмыстық заңмен тыйым салынған әрекет пен оны жасаған адамды соңғының қылмыс жасаудағы кінәлілігін анықтау мақсатында, сондай-ақ мұндай адамға жаза немесе өзге де қылмыстық-құқықтық ықпал ету шараларын қолдануды қамтамасыз ету үшін айыптау тарабы жүзеге асыратын іс жүргізу қызметі (ҚДЖК-нің 7-бабының 13-тармақшасы). Осы функцияны атқару қылмыстық ізге түсу органдарына, яғни прокурорға (мемлекеттік айыптаушы), тергеуші, анықтау органы, анықтаушыға тапсырылады.

Қорғау (қорғану) функциясын сезікті, айыпталушы, олардың заңды өкілдері, қорғаушы, азаматтық жауапкер және оның өкілі іске асырады. Қорғау функциясының мәні - қылмыс

жасады деп сезік келтірілген адамдардың құқықтары мен мүдделерін қамтамасыз ету, айыптауды жоққа шығару немесе жеңілдету, сондай-ақ заңсыз қылмыстық ізге түсуге ұшыраған адамдарды ақтау мақсатында қорғау тарабы жүзеге асыратын іс жүргізу қызметінде.

Істі мәні бойынша шешу сот арқылы іске асады. Айыптау мен қорғау тараптарының жасалынған қылмыс пен оған тұлғаның кінәлілігіне қатысты келтірілген дәлелдер мен дәйектері арқылы ұстанымдарын негіздеуіне байланысты дауларын шешуді іс бойынша шешім қабылдау функциясы арқылы соттың шешуін айтамыз.

Ал прокуратураға тән процессуалдық қызметтің ерекшеліктеріне тоқталатын болсақ:

1) Қазақстан Республикасының қылмыстық іс жүргізу Кодексі де, «Прокуратура туралы» Заңы да прокуратураға бірімен-бірі сыйыса қоймайтын қылмыстық қудалау, сосын қылмыстардың тергеуіне прокурорлық қадағалау, одан кейін айыптау (мемлекеттік айыптаушы ретінде), соңында барып тағы да сот актісінің заңдылығын қадағалау сияқты алма-кезекті функцияларды жүктеп қойған.

2) Аталған функцияларды бірқатар атқаруына байланысты прокуратураның қылмыстық сот өндірісіндегі миссиясын айқындау белгілі бір қиындық туғызады. Себебі, ол әрі қылмыстық қудалауды жүргізіп, әрі заңдылықты қадағалап, әрі айыптап отырып, қылмыстық процестегі ала-құба тұлғаға айналып кететіні сөзсіз. Екіншіден, прокурордың мұндай «процессуалдық мәртебелері» қылмыстық процестің сот әділдігін заң мен сот алдындағы теңдік негіздерінде жүзеге асыру, сот ісін жүргізуді тараптардың бәсекелестігі мен тең құқылығы негізінде жүзеге асыру принциптерімен сыйыспайтыны анық. Әсіресе, тең құқылығына байланысты күмәннің тұрары хақ.

3) Прокурордың қылмыстық сот өндірісінде айыпты қолдап, яғни мемлекеттік айыптаушы ретінде іске қатысуы, оның сотта мемлекет мүддесін білдіру миссиясымен қиылыспайтынын білдіреді. Әсіресе, мемлекет өзін құқықтық, демократиялық деп жариялаған ретте, оның өз өкіліне белгілі бір процессуалдық мүддені жүктеуі және ол мүддені қайткен жағдайда жақтауды міндеттеуі (сот шешіміне наразылық білдіру арқылы) дұрыс емес.

Осы орайда, қылмыстық процестің тарихи қалыптасқан түрлеріне тоқталу сәті түсіп тұр. Бүгінгі күнге мәлім болғандай, төрт түрі аталып келеді:

- 1) Айыптау процесі.
- 2) Қудалау процесі.
- 3) Сайыскерлік процесі.
- 4) Аралас процесі.

Қазақстанның қылмыстық процесі аяққа тұруы барысында әртүрлі кезеңдерден өтіп, өзінің ғана емес, шетелдік тәжірибені де бойына сіңіріп, көп жылдар бойы қалыптасып келеді. Әрине, әдет-ғұрып құқығына негізделген, билер сотының тәжірибесін қоспағанда, кенестік дәуірден бері қарай, қылмыстық іс жүргізу құқығының өз алдына бөлінген, дербес құқық саласы ретінде қалыптасқанына тым ұзақ уақыт өткен де жоқ. Оның қалыптасуы мен дамуы әртүрлі тарихи кезеңдерде қоғамның, мемлекеттің, мәдениет пен экономиканың даму деңгейімен байланысты болып келді. Құқық әдебиетінде экономиканың қылмыстық процеспен қылмыстық сот өндірісінің қалыптасуына әсер етпейтінін жиі дәлелдеуге әрекет істеліп келгеніне қарамай, сот әділдігін қамтамасыз етуге тиіс мамандарды дайындау, ғимараттармен, замани жетістіктерге лайық жұмыс орындарымен, техникамен, байланыс құралдарымен, көлікпен, т.с.с. қамсыздандыру мәселелерінің бәрібір қаржыға, демек экономикаға келіп тірелетінін дәлелдеп отырудың аса қажеті жоқ. Әрине, бұл үшін материалдық және қаржы ресурстарының қажеті анық. Соттар және құқық қорғау органдары өздерінің жағдайымен (біліктілігімен, кадрлық қамтамасыз етілуімен, рухани жетілуімен) басқа билік құрылымдарының деңгейінде болуы тиіс. Ең жақсы реформаторлық идеялардың амалға асуы оған қажетті ресурстар болмаса қиын.

Қазақстандық қылмыстық процесстің тарихи дамуы жолында тиісінше дәстүрлер мен ұстанымдар жасалып, ғылым қалыптаса, ал заң шығару үдерісі жетіле түсті. Заң жобаларын жасауда тарихи алғышарттарды, мәдениетті, этникалық және географиялық факторларды

ескере отырып, сондай-ақ өз тәжірибемізбен қоса, дамып жетілген, өркениетті мемлекеттердің де алдыңғы қатардағы тәжірибелері есепке алынып келеді.

1 Төлеубекова Б.Х. Уголовно-процессуальное право Республики Казахстан (Общая часть): Учебник. – Алматы: Жеті жарғы, 2005. - С. 158.

2 Ерешев Е.Е. Қылмыстық іс жүргізу құқығы. Жалпы бөлім. – Алматы: Өлке, 2006. – 18-б.

3 Строгович М.С. Уголовное преследование в советском уголовном процессе. - М., 1951. - С. 16.

4 Рахунов Р.Д. Участники уголовно-процессуальной деятельности. - М., 1961. - С. 51.

В статье рассматриваются особенности процессуальных функций прокуратуры. Автор отмечает, что доминирующая роль должна быть отведена надзорной функции, т.к. в условиях построения правового государства прокуратура становится правоохранительным, а не карательным органом.

In article features of remedial functions of Office of Public Prosecutor are considered. The author notices that the dominating role should be taken away supervising function as in the conditions of construction of a lawful state the office of Public Prosecutor becomes law-enforcement, instead of retaliatory agency.

С.Ш. Кадысов

ПОНЯТИЕ И ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ РЕКУЛЬТИВАЦИИ НАРУШЕННЫХ ЗЕМЕЛЬ

Для определения и правового закрепления форм и способов восстановления нарушенных земель важное значение имеет анализ и классификация видов нарушений, деградации земель. Наибольшую серьезность по своим последствиям представляют ухудшение качества, приведение в непригодность земель в сфере недропользования. Исторически и в настоящее время серьезным фактором деградации земель продолжает оставаться сельскохозяйственное производство. Его технологический цикл подразумевает обязательное проведение почвоохранных, восстановительных мероприятий. Однако на практике нередко допускаются отклонения, что приводит к негативным последствиям в виде деградации огромных площадей сельскохозяйственных земель. Кроме того, серьезную угрозу сельскохозяйственным землям представляют отсталые технологии, отходы и выбросы промышленного производства. Здесь имеет место конфликт интересов и не всегда соблюдается принцип приоритета земель сельскохозяйственного назначения. Данный принцип подразумевает повышенные требования к охране земель, сохранению и воспроизводству плодородия почвы. Исходя из этого, в Земельном кодексе РК от 20 июня 2003 г., в статье 140 в качестве одного из основных требований к собственникам и землепользователям закреплено положение об обязанности рекультивации нарушенных земель, восстановлении их плодородия и других полезных свойств и своевременном вовлечении ее в хозяйственный оборот /1, далее – ЗК РК /. Невыполнение данного требования влечет определенные правовые санкции и прекращение прав на земельный участок в установленном порядке. Почва в научной, в том числе в правовой, литературе определяется как поверхностный слой земли, характеризующийся особым качественным составом и структурой, обладающим уникальным свойством плодородия. В силу особой значимости, уникальных функциональных свойств почвы, отношения по ее использованию и охране становятся важным объектом правового регулирования. Правоотношения по использованию, охране и восстановлению почвы постепенно начинают занимать заметное место в системе земельных и экологических правоотношений. В теории земельного права почва еще с советских времен рассматривается в качестве самостоятельного объекта правового воздействия и охраны. ЗК РК дает следующее определение почвенного слоя: